

Simon kunnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä sekä pelastuslain 111 a § muuttamisesta

Yleiset huomiot

Esityksen tavoitteena on vahvistaa rannikkokuntien yhteistyötä ja varautumista sekä yhtenäistää toimintamalleja suurten merellisten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen varalta. Simon kunta pitää tavoitetta sinänsä kannatettavana, mutta katsoo, että esitys johtaa käytännössä hallinnollisen vastuun siirtymiseen taholle, jolla on siihen heikoimmat resurssit, vähäisin kalusto sekä rajallisin osaaminen.

Kunnan näkemyksen mukaan torjuntatyön tulee olla yhtenäistä ja katkeamatonta koko prosessin ajan. Lakiluonnokseen sisältyy riski siitä, että vastuun siirtyminen akuutista torjuntavaiheesta jälkitorjuntaan aiheuttaa katkoksia tiedonkulussa, tilannekuvassa ja operatiivisessa toiminnassa, mikä voi heikentää torjunnan tehokkuutta.

Simon kunta on pieni rannikkokunta, jonka taloudelliset ja henkilöstöresurssit ovat rajalliset. Vaikka kunta tunnistaa meriliikenteeseen liittyvien riskien kasvun, esitetty sääntely siirtää kunnille merkittäviä uusia velvoitteita ilman riittävää varmuutta resursoinnista, kustannusten korvaamisesta tai toiminnan selkeästä johtamisrakenteesta. Kunta ei pidä tällaista kehitystä tarkoituksenmukaisena eikä kestäväenä.

Pelastuslain 111 a § muutos

Pelastuslain 111 a § laajentaminen koskemaan myös aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntaa lisää merkittävästi kuntien vastuuta. Kyse ei ole pelkästään teknisestä muutoksesta, vaan tosiasiallisesti kuntien tehtäväkentän olennaisesta laajentamisesta. Tällä hetkellä kunnassa ei ole lainkaan kyseiseen tehtäväkenttään liittyvää osaamista, kalustoa tai menettelymalleja.

Suuronnettomuustilanteissa jälkitorjunta voi kestää pitkään ja sitoa huomattavia resursseja. Pienellä kunnalla ei ole organisatorisia eikä taloudellisia edellytyksiä vastata tällaisista tehtävistä ilman merkittävää ulkopuolista tukea. Lisäksi vastuun siirtyminen pelastusviranomaisilta kunnille kesken kokonaisuuden voi aiheuttaa viiveitä toiminnassa ja heikentää torjunnan tehokkuutta.

Lakiluonnoksessa esitetty rannikkokuntien yhteistyövelvoite ja yhteistyöalueiden muodostaminen (eteläinen, läntinen ja pohjoinen) lisäävät kuntien hallinnollista taakkaa. Yhteistyösopimusten laatiminen, ylläpito sekä yhteisten varautumissuunnitelmien valmistelu edellyttävät sellaista asiantuntemusta ja resurssia, jota pienillä kunnilla ei ole.

Vaikka yhteistyö sinänsä on kannatettavaa, velvoittava sääntely ilman selkeää valtion ohjausta ja rahoitusta johtaa helposti epäselviin vastuukysymyksiin ja tehottomaan toimintaan.

Varautumissuunnitelmat ja rahoitus

Lakiluonnos edellyttää yhteistyöalueilta kattavien varautumissuunnitelmien laatimista. Koska kyse on suuronnettomuuksista, suunnitelmien tulee sisältää laaja-alainen ja raskas resurssivaste. Tällaisen suunnittelun ja ylläpidon kustannukset ovat merkittäviä.

Kunta pitää välttämättömänä, että kaikki varautumiseen, suunnitteluun, koulutukseen ja harjoitteluun liittyvät kustannukset korvataan täysimääräisesti valtion varoista. Ilman sitovaa rahoitusmallia lakiluonnos asettaa kunnat kohtuuttomaan asemaan.

Vastuunjako ja toiminnan johtaminen

Simon kunnan näkemyksen mukaan suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan johto- ja toteutusvastuun tulisi olla valtion viranomaisilla.

Perustelut ovat seuraavat:

- Suuronnettomuuksien mittakaava ylittää yksittäisten kuntien kantokyvyn
- Vastuun hajauttaminen useille kunnille lisää hallinnollista epäselvyyttä
- Korvausjärjestelmien epävarmuus altistaa kunnat merkittäville taloudellisille riskeille
- Toiminnan tehokkuus edellyttää keskitettyä johtamista ja yhtenäisiä toimintamalleja
- Laki asettaa kunnan ympäristösuojeluviranomaisen kohtuuttomaan asemaan ottaen huomioon kuinka laaja-alainen kyseinen onnettomuustilanne voi olla.

Lisäksi nykyinen käytäntö, jossa kunnat antavat tarvittaessa virka-apua pelastusviranomaisille, on toimiva eikä edellytä vastuun siirtämistä kunnille.

Paikallinen toimintamalli

Kuntien noudattama toimintamalli, missä jälkitorjunnan vastaanottaminen pelastuslaitokselta edellyttää selkeää kirjallista vastuunsiirtoa ja riittäviä valmiuksia, on käytössä jo ympäristövahinkojen jälkitorjunnassa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kunta lähtökohtaisesti ohjaa ja hyväksyy vahingon aiheuttajan tekemät jälkitorjuntatyöt ja tarvittaessa ja viimeisenä keinona teettää työt ja valvoo niiden suorittamisen. Kunta käytännössä siis voi osallistua jälkitorjuntaan vain rajatusti ja tapauskohtaisesti, ei laaja-alaisena järjestämisvastuullisena toimijana.

Johtopäätökset

Simon kunta katsoo, että:

- Lakiluonnos lisää merkittävästi kuntien velvoitteita ilman riittävää rahoitusta
- Vastuun siirtäminen kunnille ei ole tarkoituksenmukaista suuronnettomuuksissa
- Toiminnan tehokkuus ja yhdenmukaisuus edellyttävät valtion johtovastuuta
- Lakiluonnos tulisi valmistella uudelleen siten, että vastuut, rahoitus ja toimivaltuudet määritellään selkeästi ja kestäväällä tavalla
-

Kunta ei kannata esitettyä sääntelyä nykyisessä muodossaan eikä pidä tarkoituksenmukaisena lisätä kuntien tehtäviä merellisten suuronnettomuuksien jälkitorjunnassa.